

poètics (Ausiàs, Comanador Stela etc.), i en d'altres en prosa de to religiós o catequístic, o vertits de models llatins, italians, en els quals l'anostrador segueix sens dubte el mot llatí o estranger corresponent. *Mordut*, *Decam.* VI, § 3, 356.13; i V, § 3, 307.19 (trad. *morso*).

Morí pertot i arreu quedà *mossegar* com a únic. No existeix la pretesa variant *mordir* suposada per *AlcM*: es tracta del cast. *cuera mordida*, que usa algun mariner o portuari bilingüe dels ports de Palma i Bna., ço que ha donat lamentable pretext a AntCayrol per usar aquest intolerable gallic. (*Cont. Cerd.*, 90).

DERIV.: *Mordiment*, ant., Arn. de Vilanova; 'remordiment' Ant. Canals. *Mordinyar* val. [Escrig 1851] «mordiscar, morder frecuente y ligeramente sin hacer presa»; sembla que s'usa també a Cerd. o Ross.: «en- 15 cara no acabava les paraules, que a dins s'of un gran crit, i a l'instant els set infants, *mordinyant-se* el braç de ràbia, es tornaren cadells», AntCayrol (*Cont. Cerd.*, 24); *mordinyada* val. (EntValor; Escrig 1851); +*mordinyador* (Escrig). *Mordicar* (fi S. xv; Escrig); +*mordicatiu*, *mordicatiu* (Escrig); *mordicant* (Labèrnia 1840). *Mordedor* i *mordedura*: mots arcaics que avui serien intolerables castellanismes; *morsura* id. que seria francèsisme. *Morsiu*. *Mordissa*; *mordissar*.

Mordaça [Perp. 1628, *DAG.*], pres del ll. *mordax*, 25 *-ācis*, 'mossegaire'; *mordaciat* [Lacav.]. *Mordassa* [mj. S. xv, Ausiàs, del cavall, sentit en què avui es diu *mòs*]; «*mordaces de bèstia*», JnEsteve, *LiEleg.*, 4v; «la pala del foc ---; lo badil o forroll: batillus; la forqueta ---; la *mordaça*: forceps; gospirejar lo fume- 30 ral ---»; coses de cavalls «les *mordaces*: postomis», OPou (*TbPu.*, 36). Aplicat a les del foc és estrany al català central, però conserva bastant d'extensió: Àrabia (*MiscFolk.*, 167): «los molls de la cuyna, estenalles dels fusters (cast. *tenazas*)»; i en el Ross. s'ha introduït una forma alterada *mordaixes* (Caseponce, *Contes Vallespirencs*, 151), que deu ser deguda a influència de *faixar*, *faixa*, i que s'estén almenys fins al llgd. fronterer de Vingrau (*āzmurdāšas* «pincettes», 1960). Prové de MORDACIA plural neutre del ll. *mordax* 'mosse- 40 gaire', mot comú a les tres llengües ibero-romàniques: a l'occità, que ja es documenta a finals Ss. VI-VII en els quatre glossaris llatino-anglosaxons (*CGL* v, 327. 24: *ALLG* xv, 597; *ZRPh.* xxxii, 512). *Amordassar*; *amordassament*, *amordassador*.

Mordent, princ. S. XIX: Lab. 1840, FebrCard. («espècie de vernís, *vernix tenax*»); duplicat gallicat *mordant* (Lab. 1840); *mordent*.

Mordales: mot exclusiu de les Balears (princ. segle XIX: «*mordalus de cranc*: brazuelos de cangrejo, cancerorum forcipes», FebrCard.; «dents o uncles ab que alguns animals prenen ses coses, *tenazas*; de martell: *orejas*», *DFgra.*); *murdālas* f. pl. anoto a Felanix (1964) i entre els pescadors de Cabrera (1969), parlant-me del *llamàntol* o *llomàntol*, que aquí en diuen més aviat *grimaldo*; «allà s'amaga un cranc de roca, de closca peluda i poderoses *mordales*», Arx. LI. Salvador (p. 116): «quina llàstima que tal mosca no tenga unes bones *mordales* i un fibló ben afuat!», «els caporals de Madrid --- no sols m'han atès i fet costat [!], sinó 60

que m'han tret de les uncles i de les *mordales* dels de Barcelona», AMAlcover (*BDLC* VI, 119; XI, 175). Es tracta sens dubte d'una lleu variant (femenina i no neutra) del mot que ha donat *mordasses*, o sigui MORDACES > cat. ant. **unes mordaus* > *unes *mordals* (cf. FORNACEM > *formau* > una *formal*), que a causa del gènere ha pres terminació femenina, *mordales*. És, doncs, abreujament del femení ll. *forcipes mordaces*.¹

Mos 'mossegada' [*mors*, fi S. XIII; *mos* S. XV], del ll. MORSUS, -ŪS, 'mossegada': «ab sos *morses* e ab sos critz los fé fúger», *VidesR*, 47r2 (n. 34); el *DAG.* i *AlcM* donen quatre cites de la forma en -rs en textos del S. XIV o c. 1400 (en el *Curial* hi hauria *mossos* segons Rubió, *morsos* segons Aramon); *mos* és ja la forma dels principals clàssics del XV rimant pertot amb ò oberta, com cal esperar: «què és açò que-m veda tot repòs / --- / com en remey jamés donarà clos? / Dolor me puny, que-m dón' al cor gran *mos*. / ne causa veig del avenir dan», Ausiàs (xxxvii, 2a); menjar a *mos-* 20 *sos*, JnMartorell; «imposà nom / Adam a l'hom, / Eva a la dona: / Adam camp soña / vermell o roïr; / Eva, mal goig, / maldició, / perdicó / e remor u'os- sos / boca e *mossos*, / plor, se interpreta»; i, en el sentit de *mos* de cavalcadura: «cervos, mufrons, / fa mansuets, / toros, masets; / lo mul e mula / trets de la dula, / ab *mos* e trava / los assuava / e fa acostar / al cavalcar», JRoig (*Spill*, 10354, 6735); «si de propi ha - segueuca els oficis, / lexant dur bocó - e infernal 35 *mòs*, / e no visit - les dones que confessa / perquè no pos - faus en estranya messa», FcPrats, a. 1487 (*JMBover*, *BiEscrBal.* II, 160.54.12); «m'han venud a un re- negad - qu'és natural de ma terra: / de dia 'm fa picà espart - y a la nit, sucre y canyella; / me posa un *mos* a la boca - perquè no gusti <jo> d'ella» (reco. a Calaf?, MilàF, *Romllo.*, 267.5). En el *Decam.*: «dels *mos-* sos de la envega són turmentat» IV, intr., 225.15 (trad. *morsi*), però «no reebé gayre menor *mors* que donà» VI, § 3, 356.18.

Com observa Moll (*BDLC* XIII, 44), es pronuncia 40 *mòs*, i així de fet es fa pertot, car si bé a alguns se sent amb *ó* a Bna., és perquè al cap i casal aquest mot és impopular, quasi desusat; però és popular si fa no fa a tots els altres parlars: civ. «*mos*: bocado, mordisco» (PzCabr.); men.: «mossegada, clavada: pigar un 45 *mòs*, fer un *mòs*», Ferrer Ginart (*Rond.*, 222), a *mòs*, loc. adverbial «amb la boca, amb ses barres», id. (212); *Mòs-de-Morena*, nom d'un accident de la costa vora Maó (1964) (veg. *morenu*); *mossos* Bladé Desum. (*Benissanet*, 111); i vivíssim a tot el P. Val. (1909), on en canvi senten *mossegada* com a foraster (Renat, «El Camí», 14-iv-34); també en el cat. occid. Nord, si bé al Nordoest de Ribag. ja rep el tractament fonètic castel·là: Benasc «bocado: *viene que ferem un muesso*» Ferraz (79), i així segueix per l'Alt Aragó, on atribueixen efectes mortals al *mos* d'escorpi: «*muesso* de alacrán, / las campanas, din-dan» (Fiscal, 1965).

El derivat *mosada* és també general, aquest fins i tot a Bna. (si bé aquí ho és més *mossegada*) [Belv., per més que aquest el doni com a comarcal]: «jo 'n tinc la culpa, perquè m'hi faria a *mosadas*», Pons